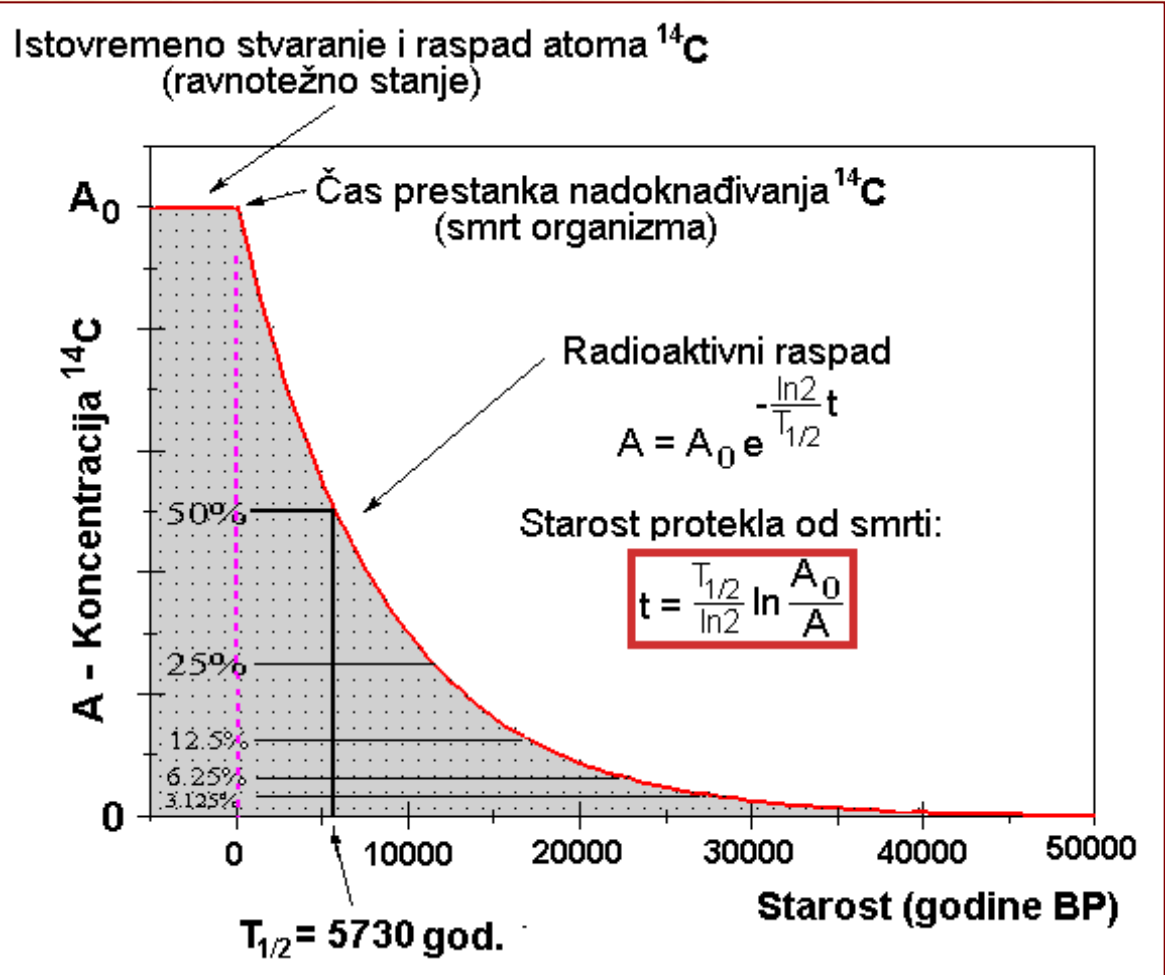
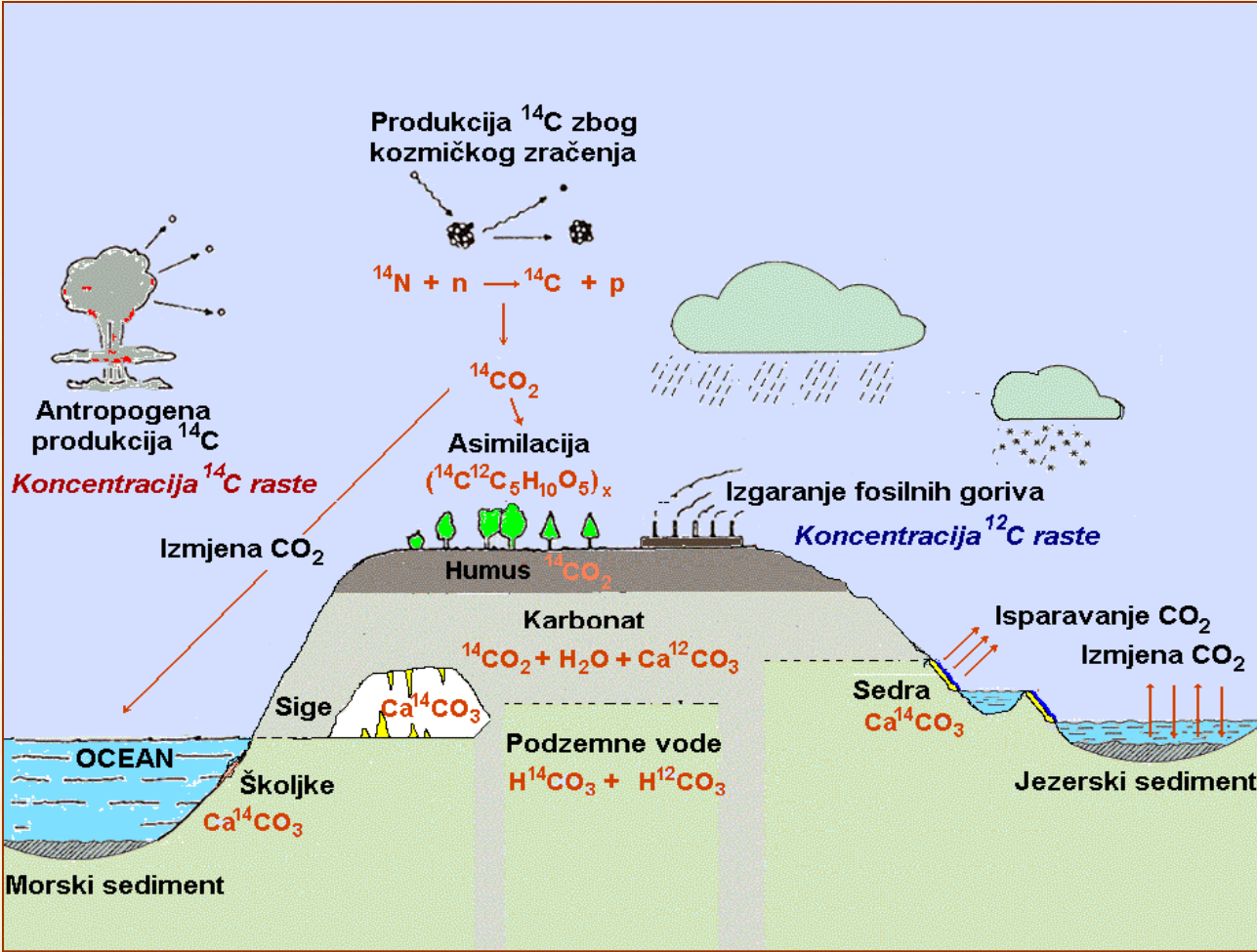

Radioaktivni ugljik ¹⁴C u arheologiji, geologiji i istraživanju okoliša

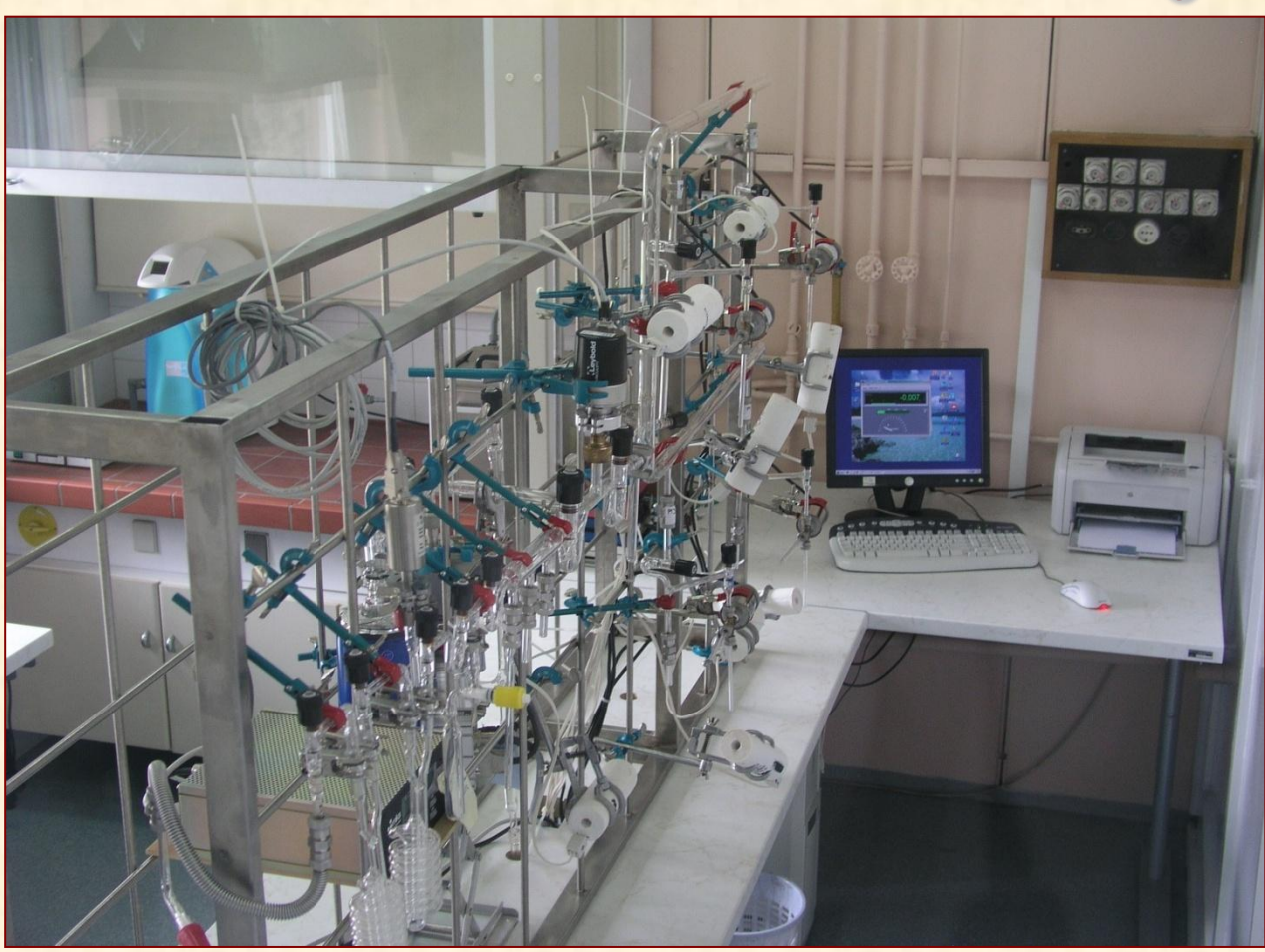
Princip metode ¹⁴C datiranja

Koncentracija aktivnosti ¹⁴C u atmosferi je konstantna zbog ravnoteže između prirodne produkcije (djelovanje kozmičkog zračenja) i radioaktivnog raspada. Ugljik se veže u CO₂ i ulazi u životni ciklus, pa je u živim biljkama i životinjama koncentracija ¹⁴C jednaka onoj u atmosferi. Nakon smrti organizma prestaje nadoknađivanje atoma ¹⁴C, te se njihova aktivnost smanjuje prema zakonu radioaktivnog raspada (lijevo) uz vrijeme poluraspada od 5730 godina. Ovom metodom se može mjeriti starost organskih uzoraka i sekundarnih karbonata do oko 50 000 godina.

Prema usvojenoj konvenciji rezultati mjerenja starosti se izražavaju u godinama prije 1950. (**BP** = *Before Present*).

Uređaji

Vakuumska linija za kemijsku pripremu uzoraka

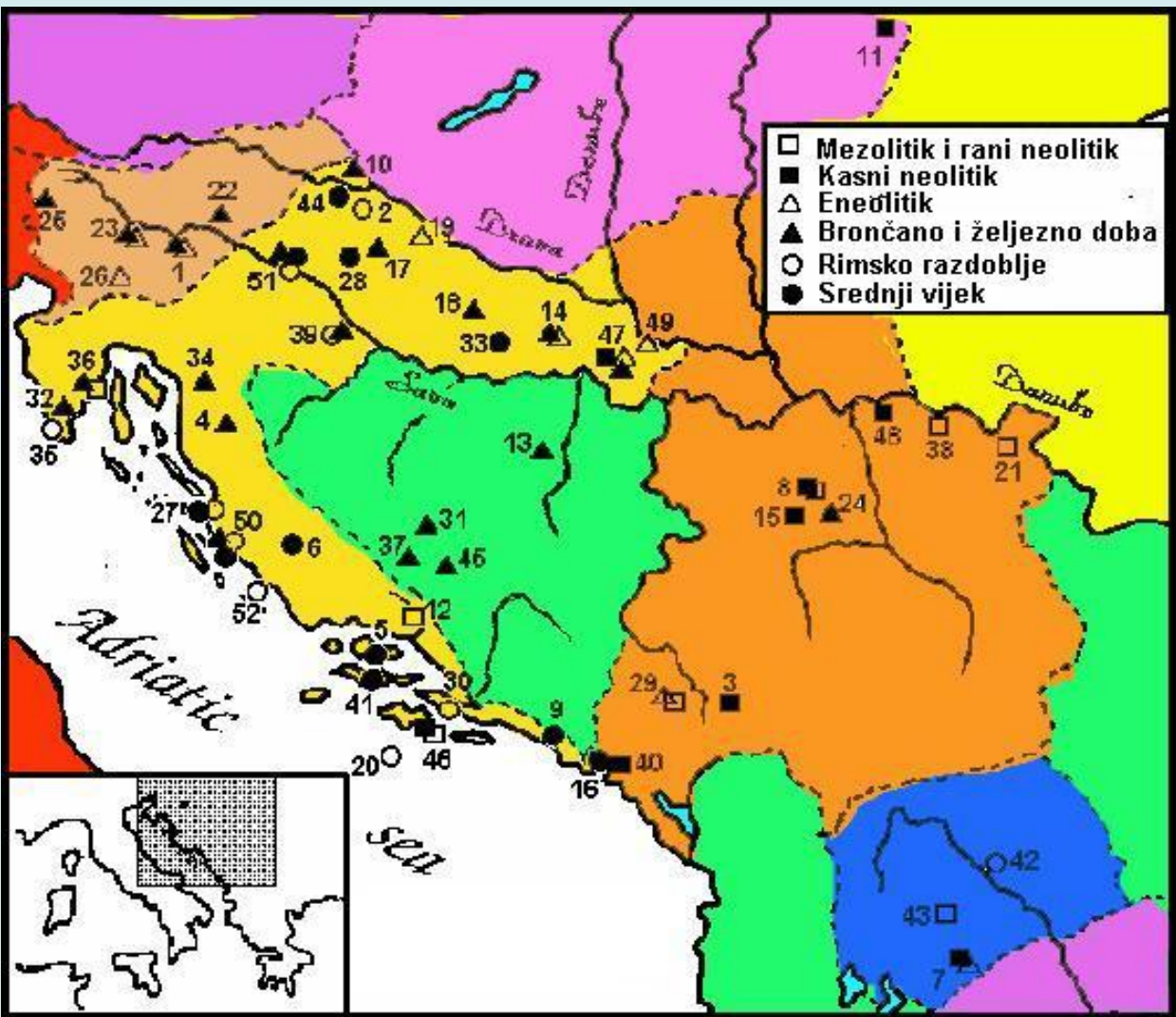
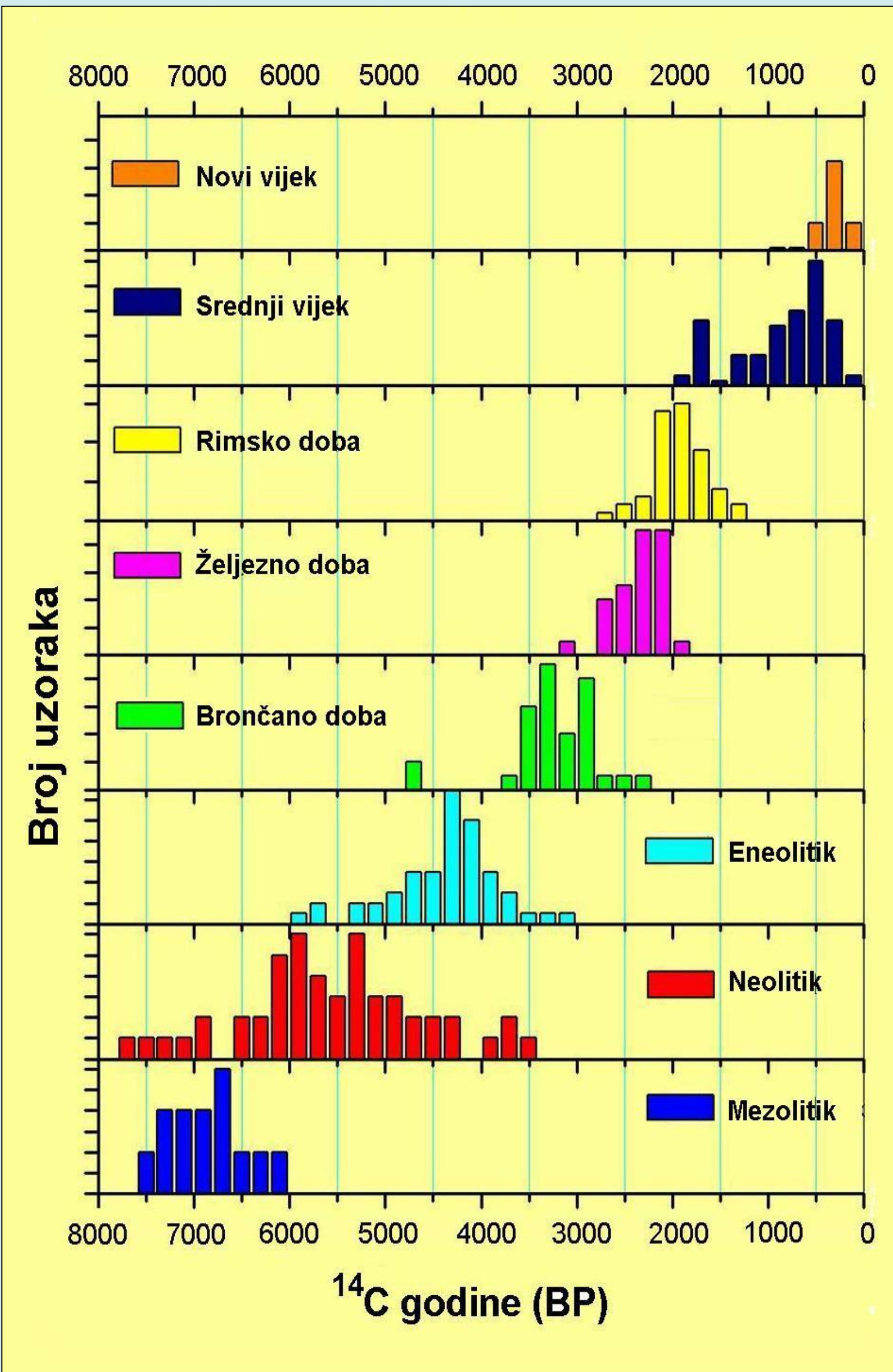
Tekućinski scintilacijski brojač Quantulus 1220 za mjerenje aktivnosti ¹⁴C

Produkcija ¹⁴C i njegova raspodjela u prirodi

Radioaktivni raspad ¹⁴C
 $^{14}\text{C} \rightarrow ^{14}\text{N} + \beta^- + \nu$

Arheologija

Arheološki lokaliteti datirani metodom ¹⁴C tijekom proteklih 40 godina. Raspodjela starosti pojedinih razdoblja (lijevo); položaj važnijih lokaliteta na mapi (dolje). Na desnoj strani su prikazani rezultati datiranja nekih interesantnijih objekata.

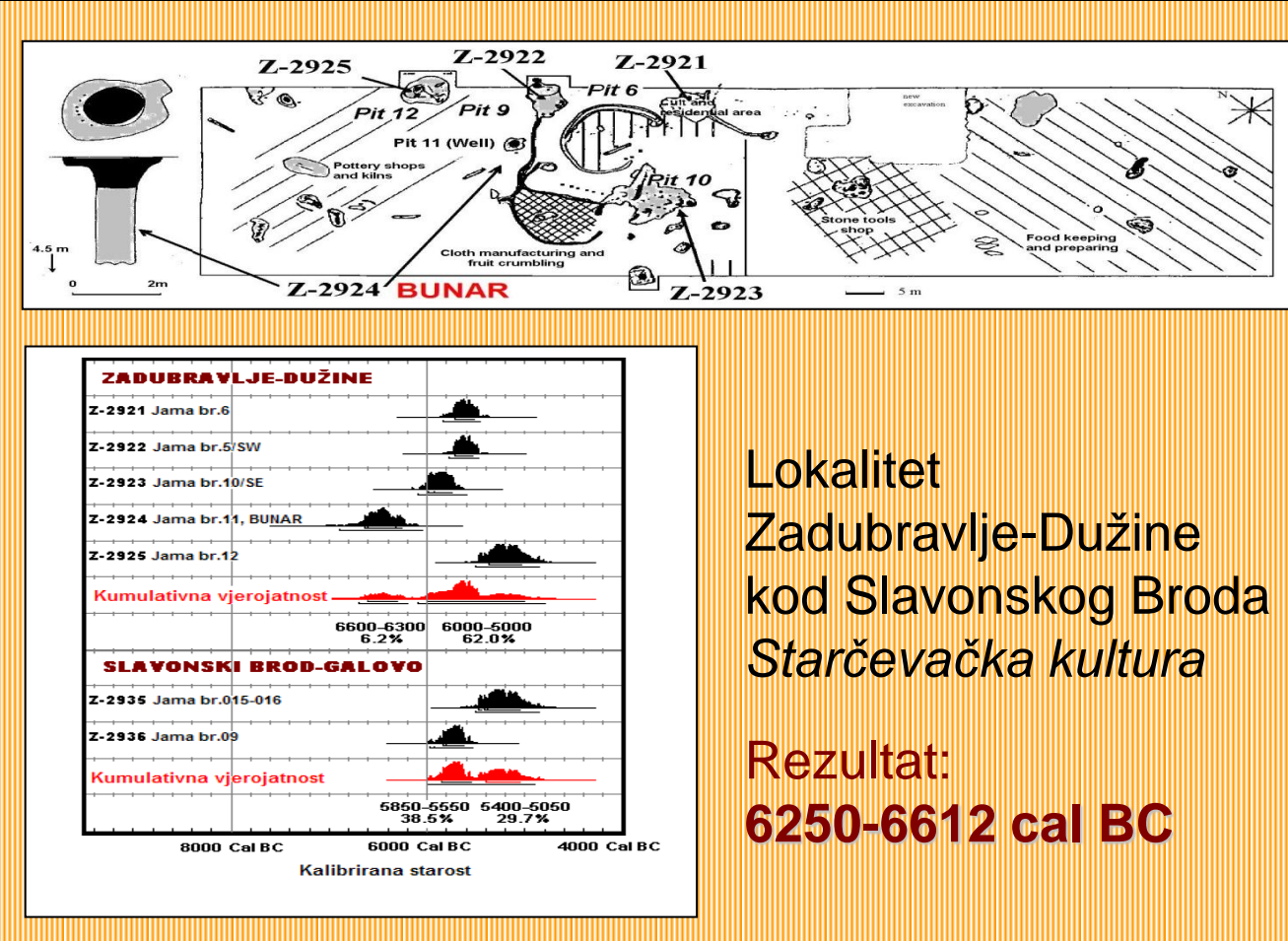

Eneolitik (bakreno doba)

Vučedol kraj Vukovara

Neolitik
Datiranje najstarijeg bunara u Europi

Lokalitet
Zadubravje-Dužine
kod Slavonskog Broda
Starčevačka kultura

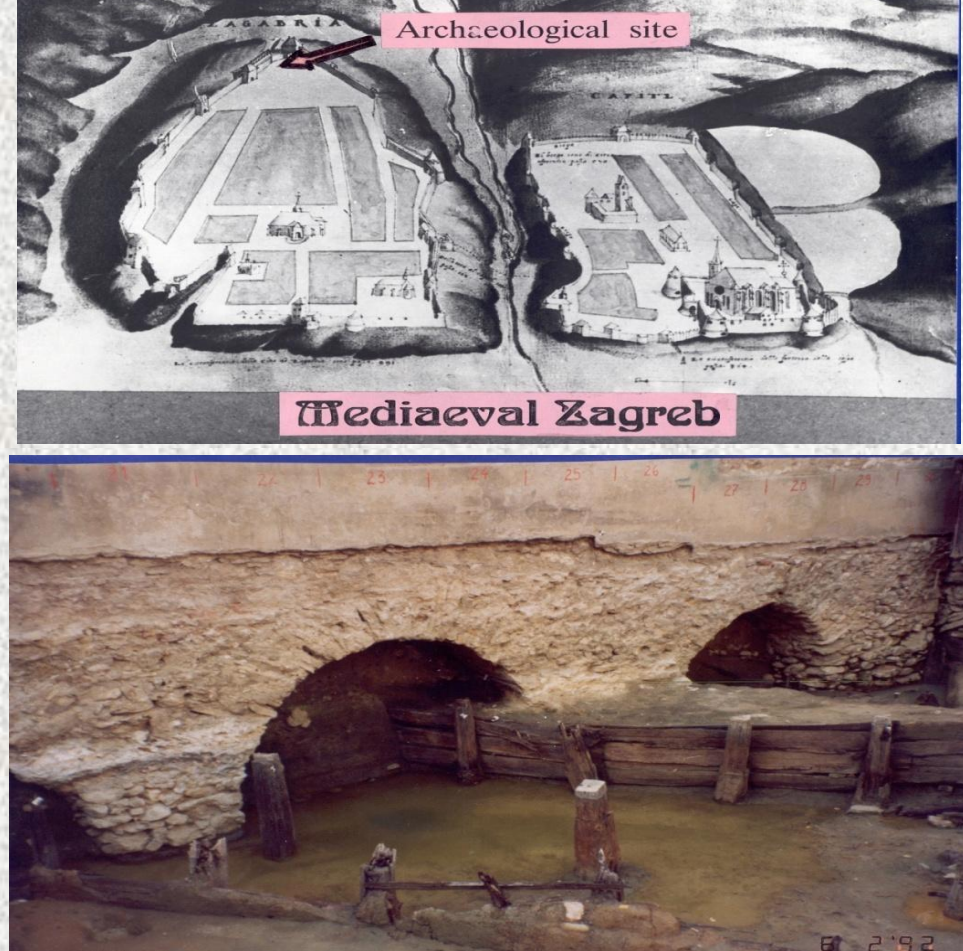
Rezultat:

6250-6612 cal BC

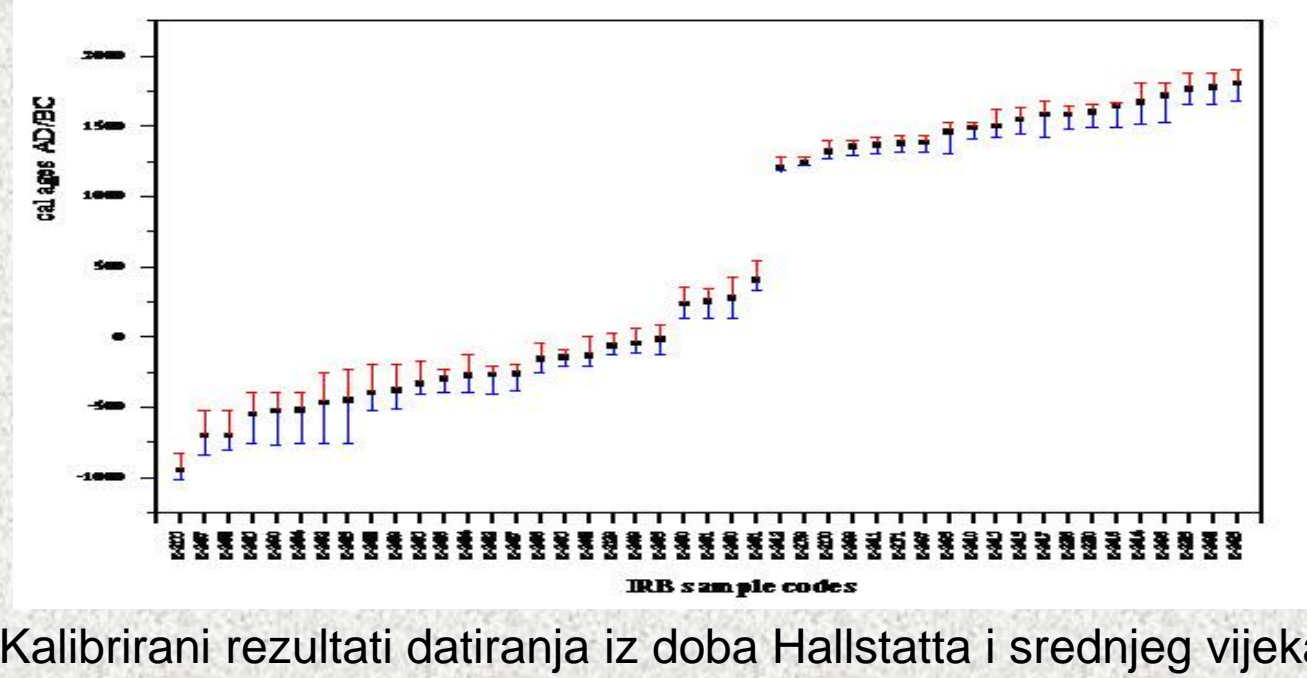
Željezno doba i srednji vijek

Rekonstrukcija Muzeja grada Zagreba (bivši samostan Klarisa)

Datiranje nalaza iz podruma zgrade

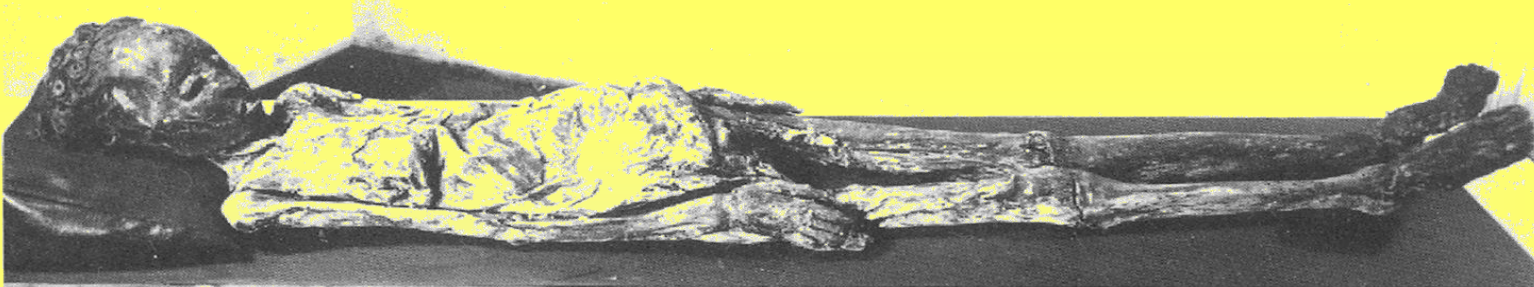

Temelji drvenih zidina starog Griča iz 12. stoljeća

Kalibrirani rezultati datiranja iz doba Hallstatta i srednjeg vijeka

Egipatska mumija iz Arheološkog muzeja u Zagrebu

Naziv uzorka	Oznaka	¹⁴ C starost (BP)	Kalibrirana starost
Liber linteus Zagrabienis	OxA-1680	2110 ± 60	360 cal BC-cal AD 5
Tkivo mumije	OxA-1386	2160 ± 80	385 - 210 cal BC
Laneti povoj	Z-1853	2290 ± 40	405 - 210 cal BC
	GrN-13875	2210 ± 13	365-205 cal BC
	GrN-14442	2335 ± 15	405-395 cal BC
	OxA-1387	2760 ± 90	1015-800 cal BC
	OxA-1388	2700 ± 90	1015-800 cal BC
	Z-1654	2580 ± 60	900-520 cal BC
	GrN-14467	2825 ± 15	1015-925 cal BC
	OxA-1389	2920 ± 100	1400-905 cal BC

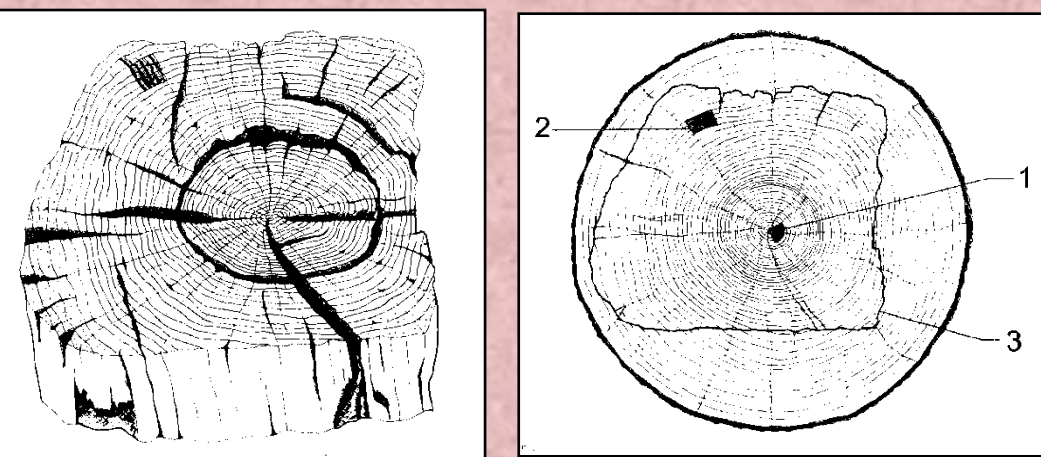
Datiranje mumije s najvećim poznatim etrušćanskim zapisom **Liber linteus Zagrabienis**

Rani srednji vijek

Crkva Sv. Donata u Zadru

Datiranje greda iz poda matroneja

Rezultat: AD 710 – 760

Srednji vijek i turska uprava

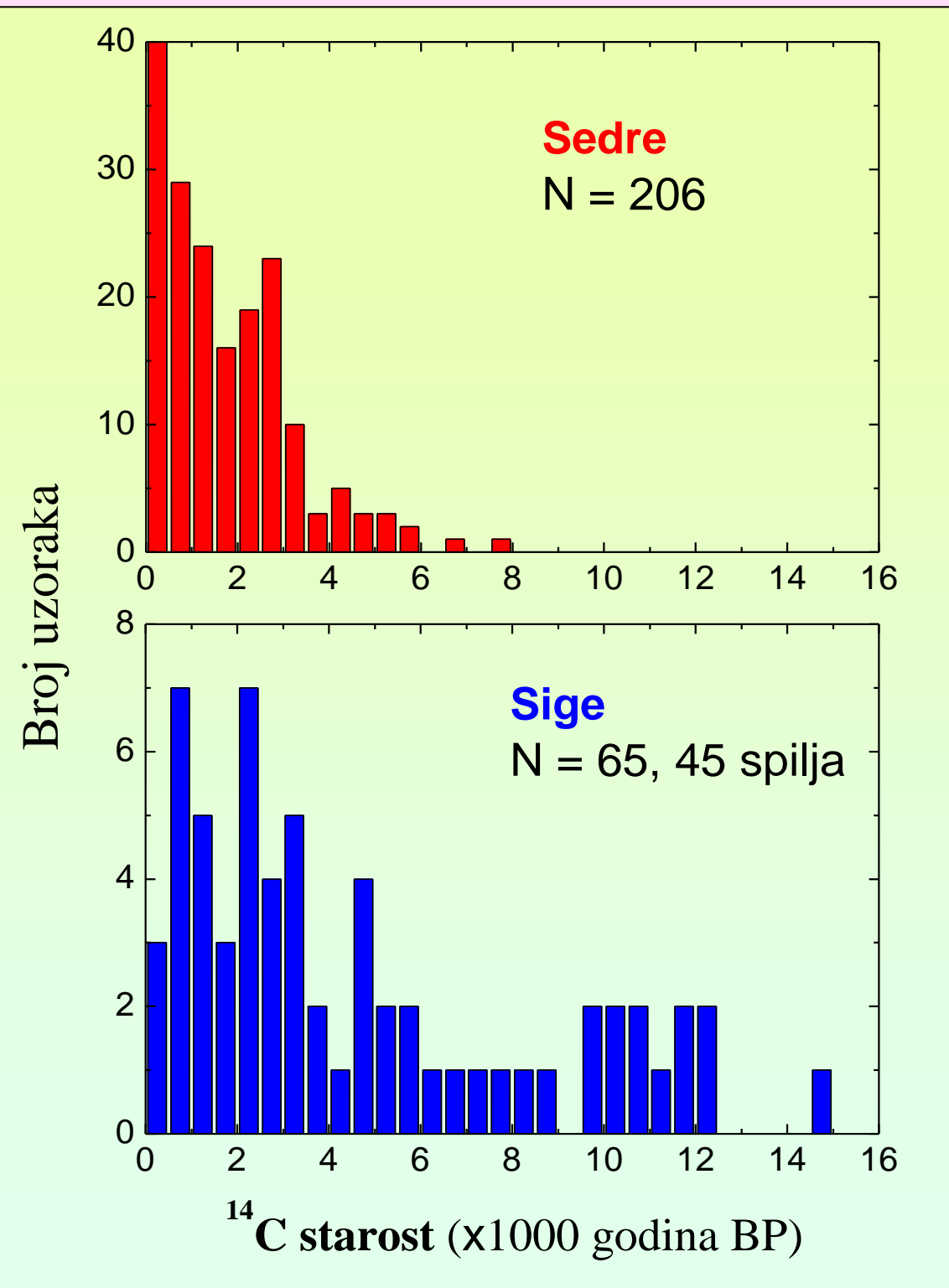
Stari most u Mostaru; datiranje raznih faza gradnje mosta

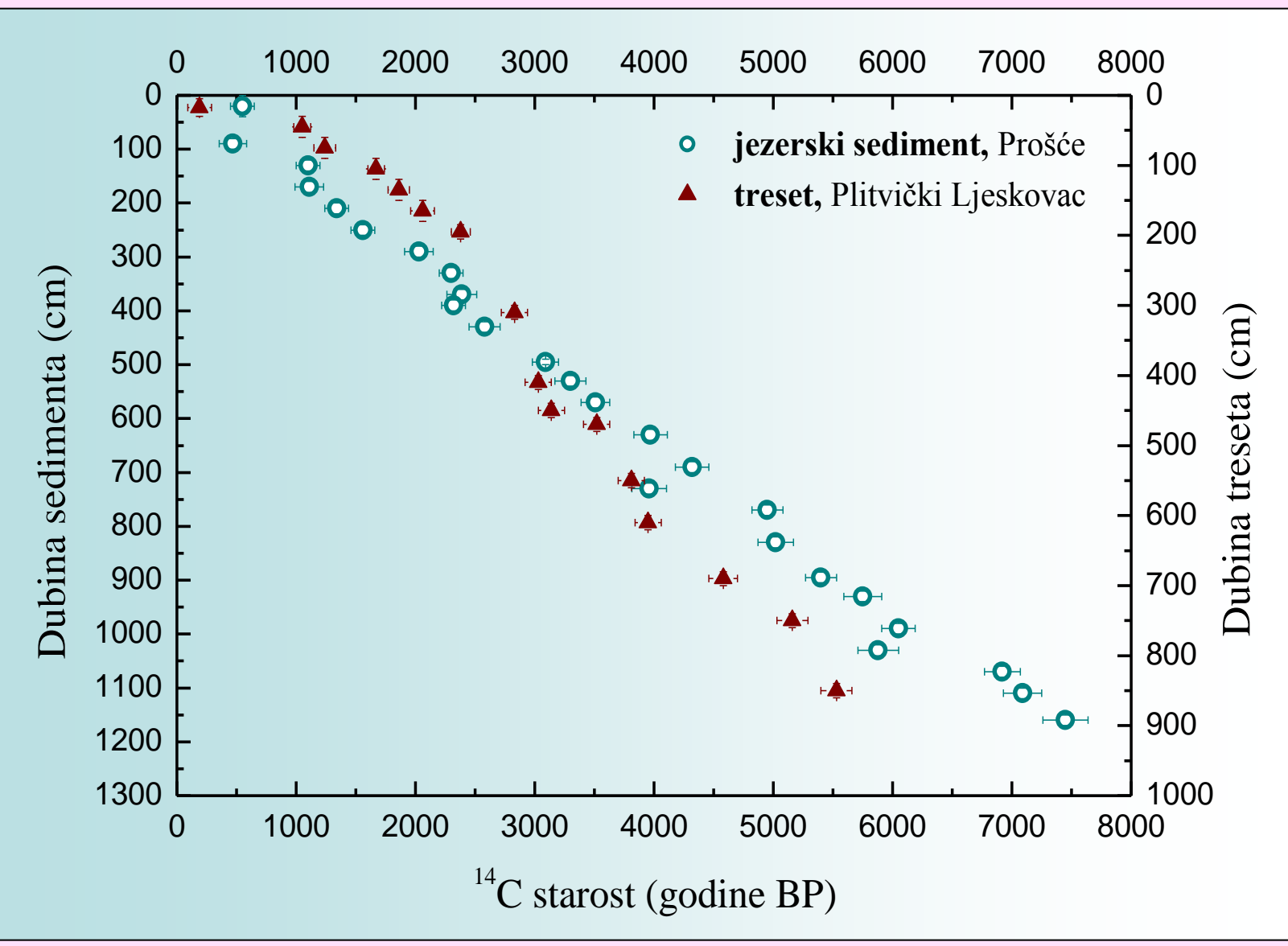
Geokronologija i paleoklimatologija

Datirani su sedreni slapovi, jezerski sediment i treset u Nacionalnom parku Plitvička jezera, sedra na rijekama Krki, Zrmanji i Krupi, te sige iz raznih spilja u Hrvatskoj i Sloveniji

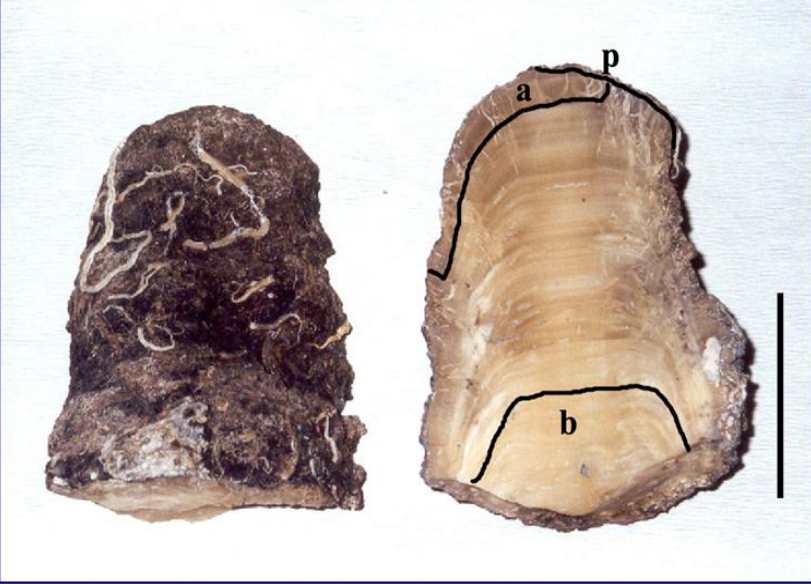

Datiranje sedre, siga i jezerskog sedimenta u kršu

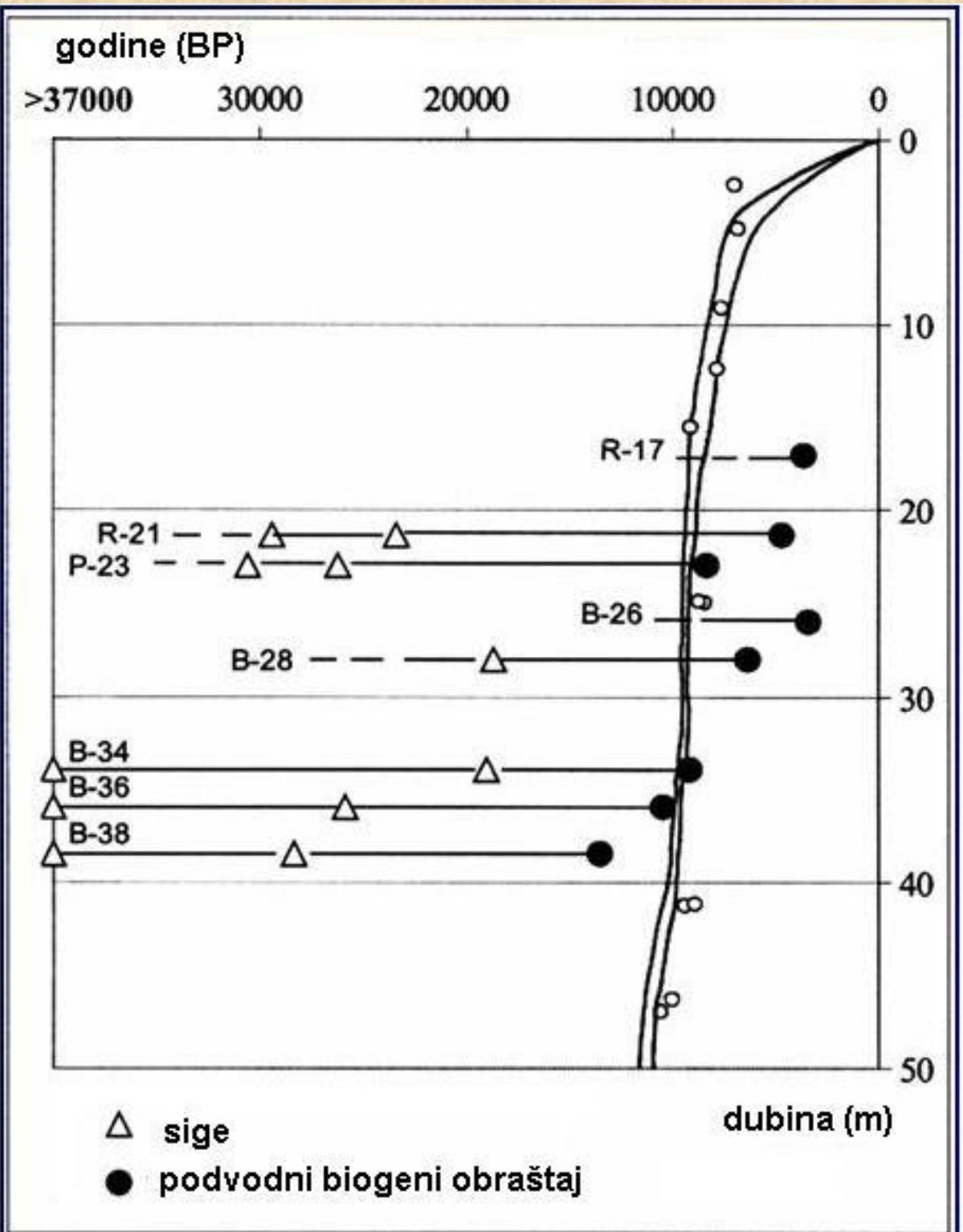

Vremenska razdoblja taloženja sedre i siga (lijevo), te jezerskog sedimenta i treseta (gore) odgovaraju periodu zadnjeg interglacijala (Holocen)

Određivanje promjene razine Jadranskog mora u prošlosti

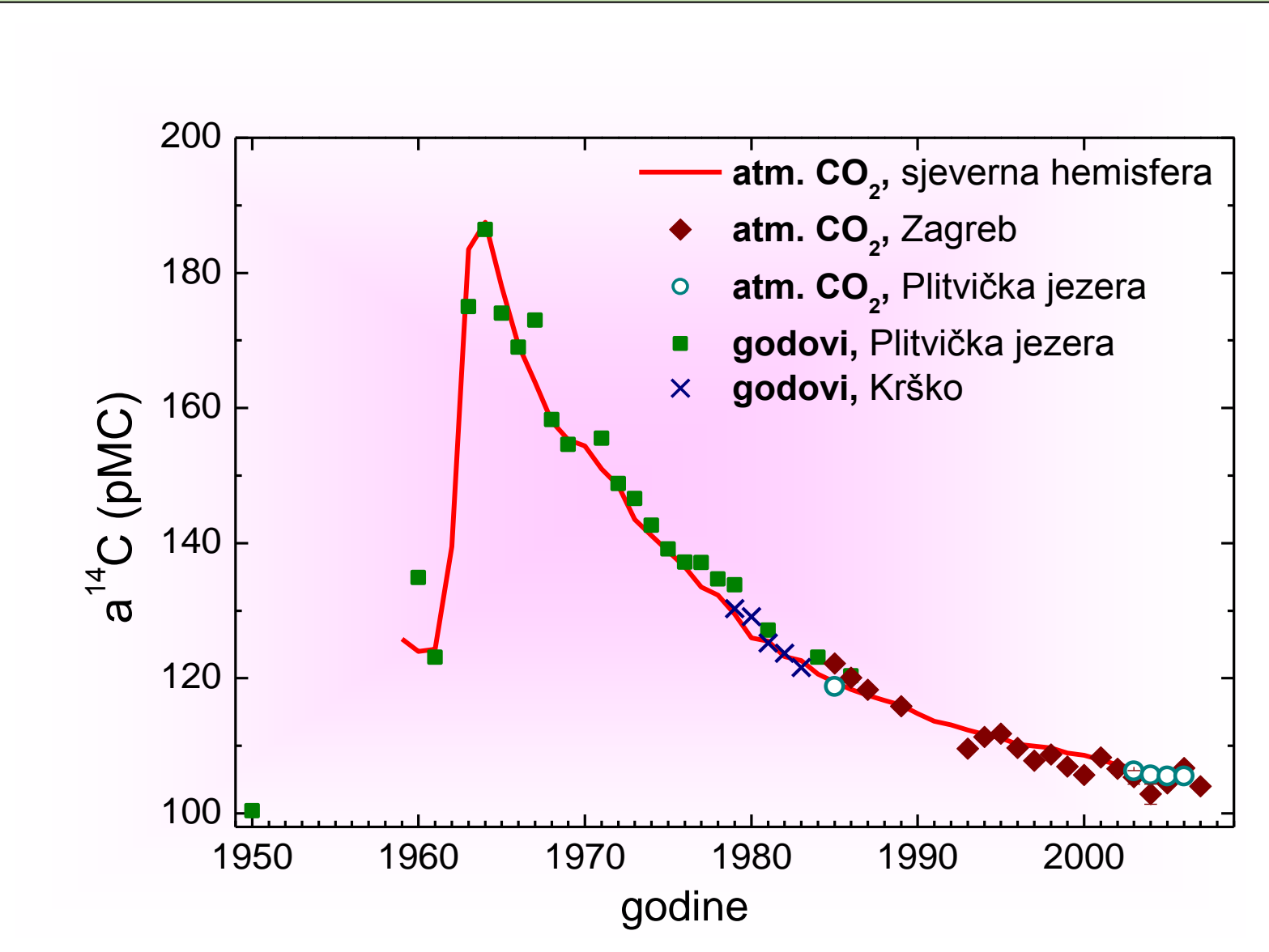

¹⁴C datiranje siga iz podvodnih spilja (Brač, Rogoznica, Pag). Podaci se koriste za određivanje promjene razine mora

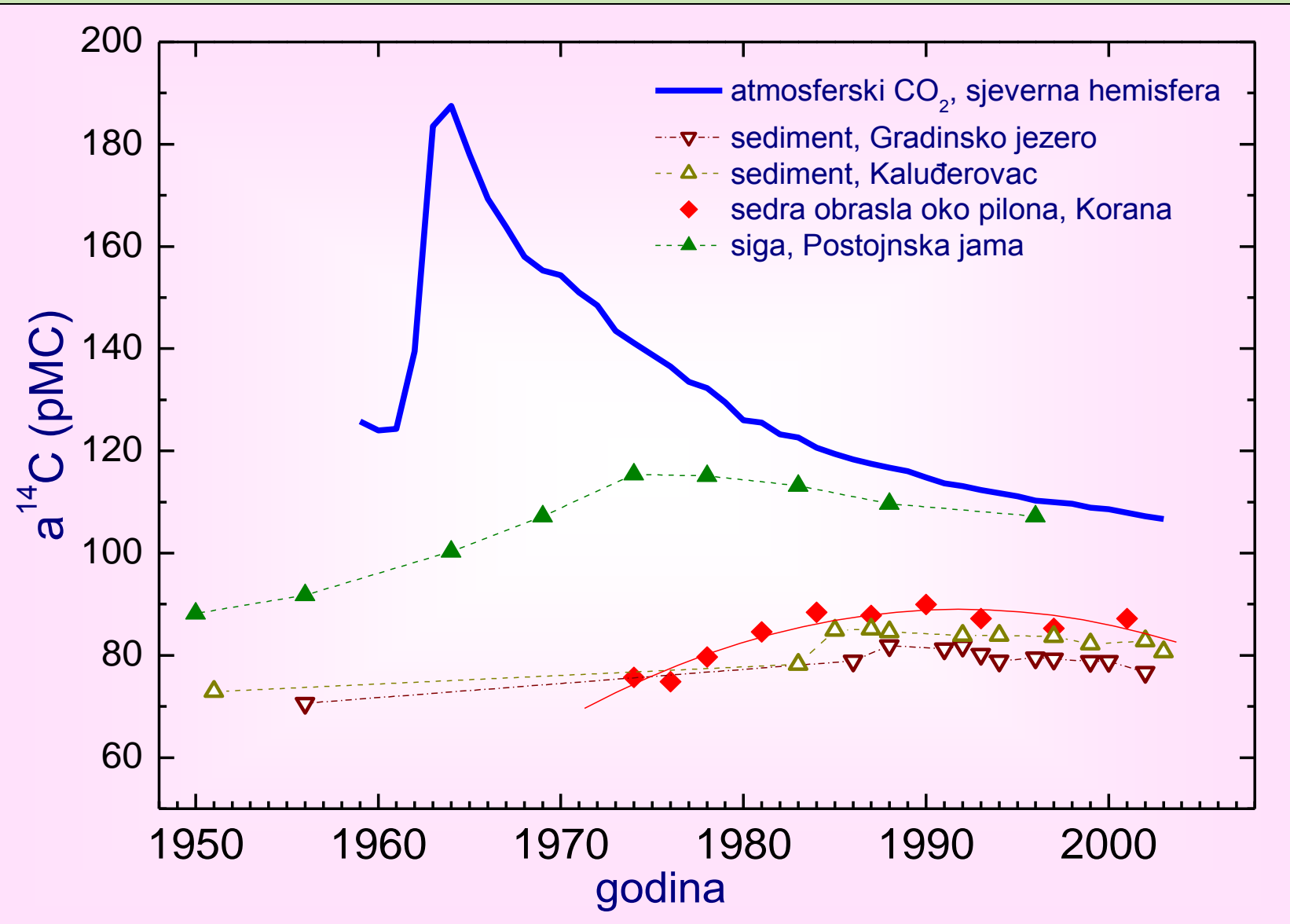

Istraživanja okoliša

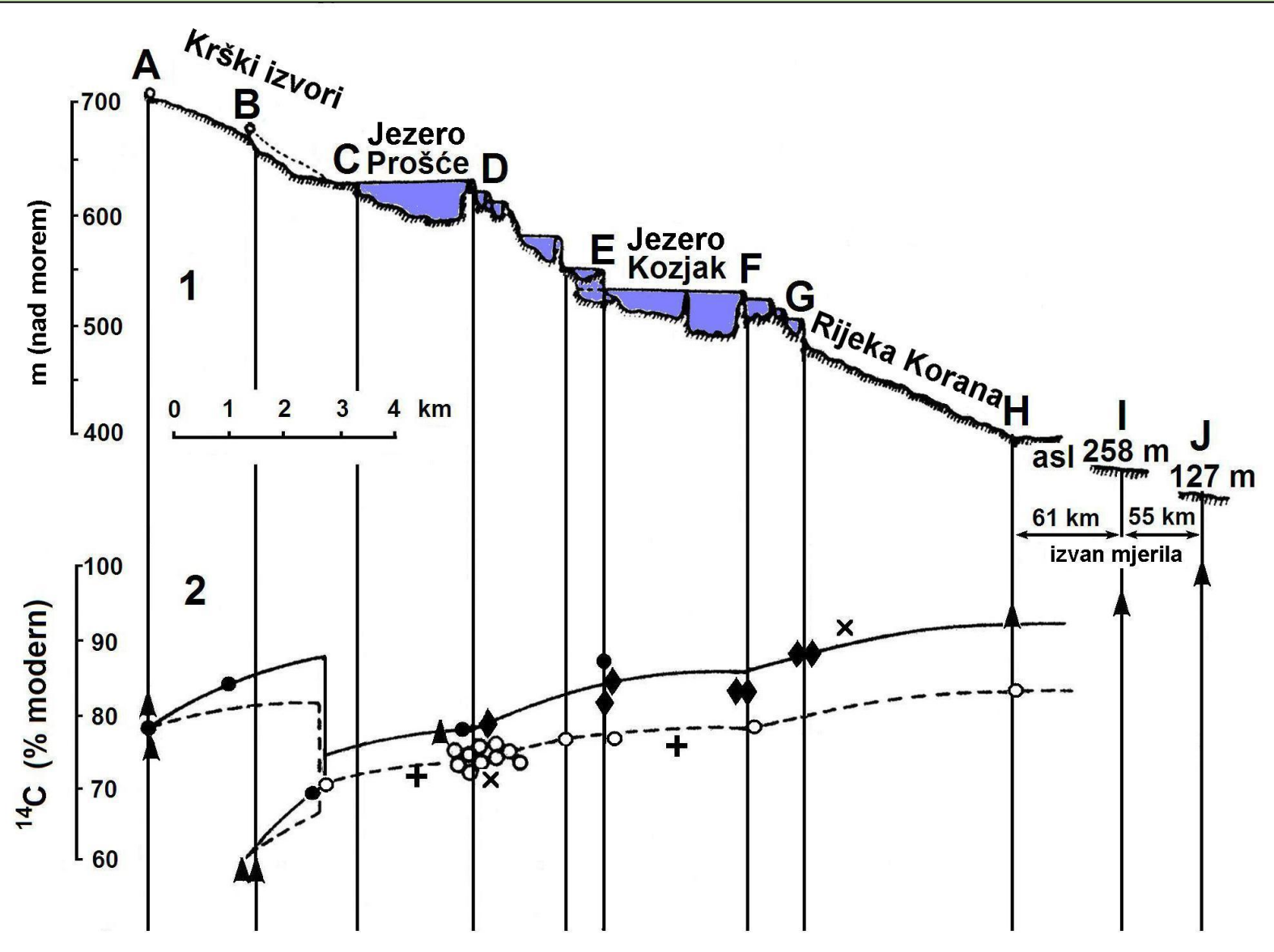
Utjecaj globalne kontaminacije ¹⁴C u atmosferi uslijed termionuklearnih pokusa na krški sustav

Povišenje prirodne ¹⁴C aktivnosti u XX. stoljeću zbog nuklearnih pokusa u atmosferi. Maksimum je 1963. godine, no nakon zabrane pokusa se smanjuje

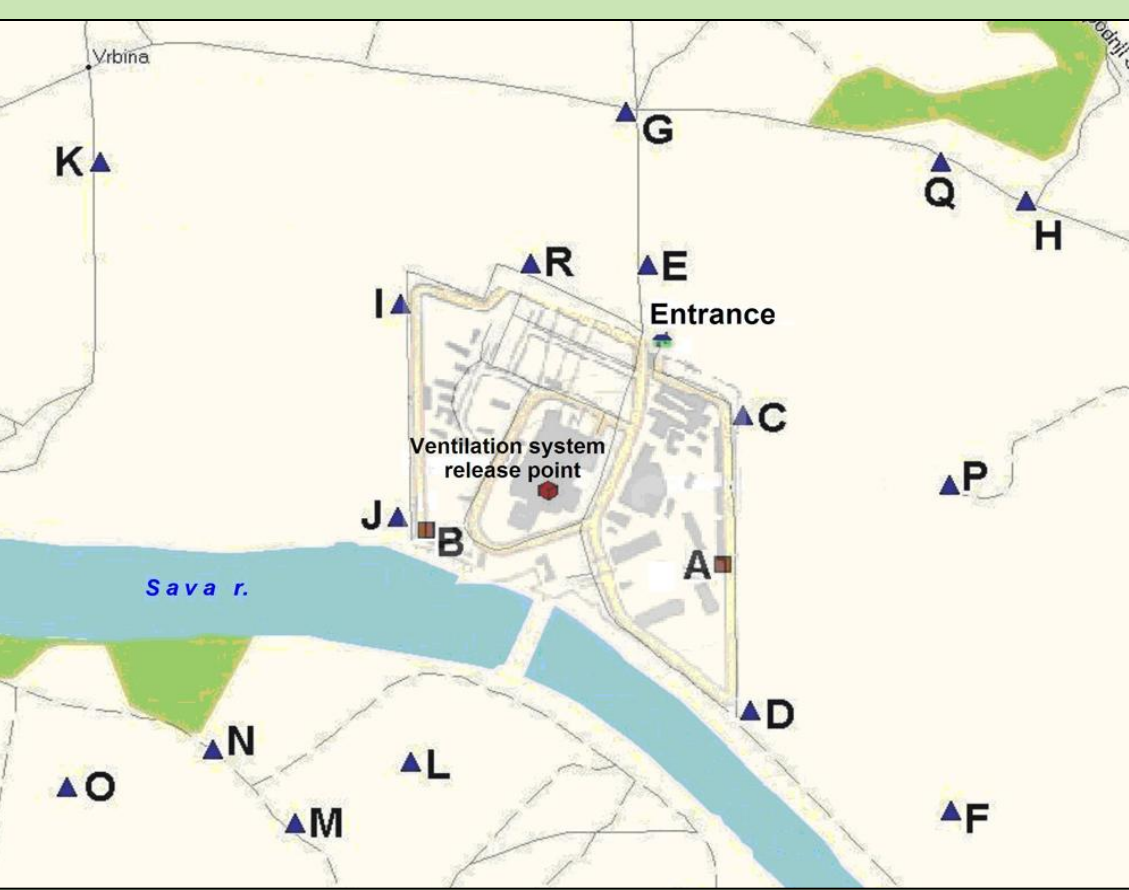

Utjecaj globalne kontaminacije ¹⁴C u atmosferskom CO₂ na površinski sloj sedimenata i sedre sa Plitvičkih jezera, te sige iz Postojnske jame

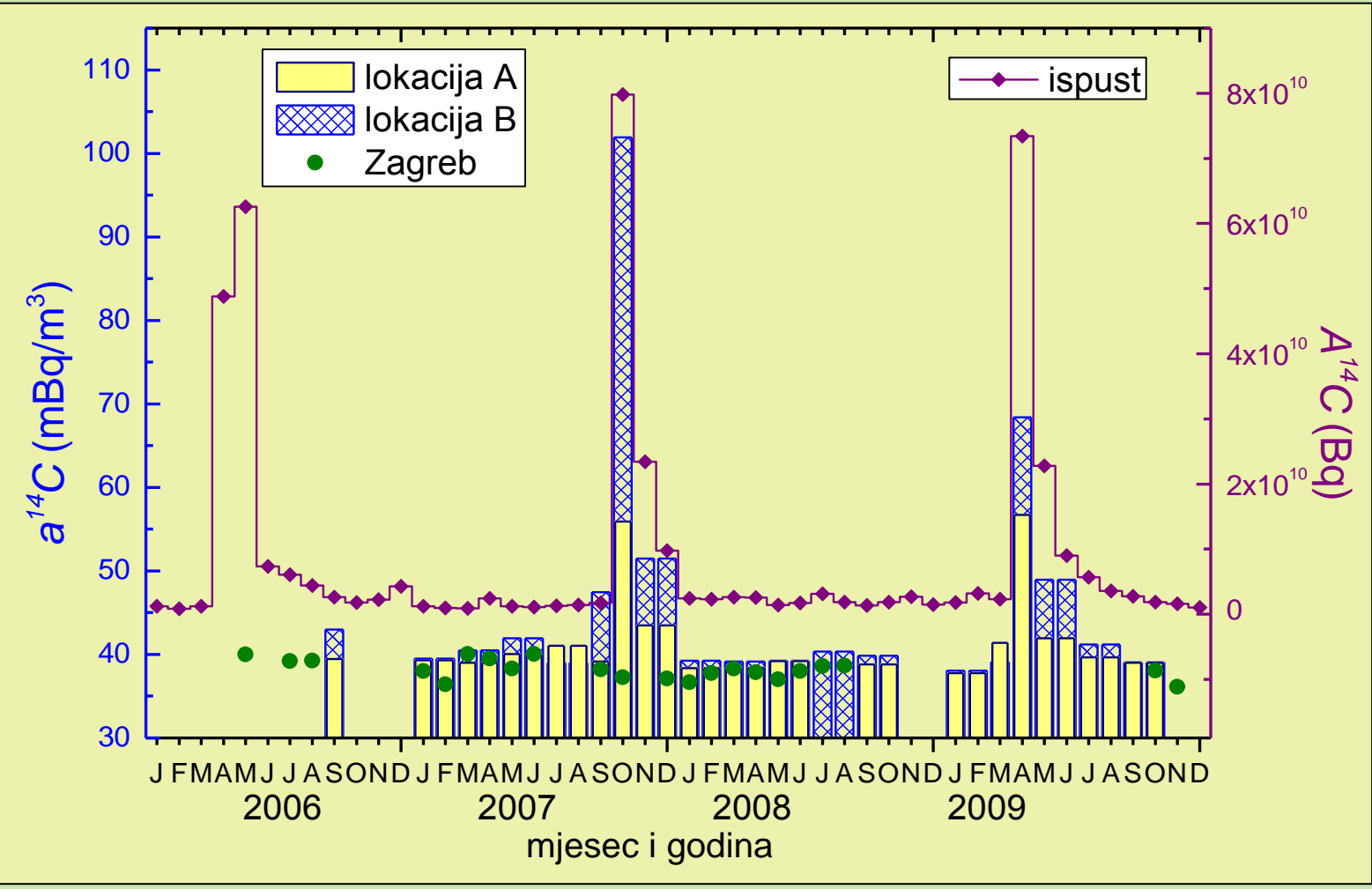

Porast ¹⁴C aktivnosti u bikarbonatu u vodi uslijed izmjene s atmosferskim CO₂ duž toka Plitvičkih jezera

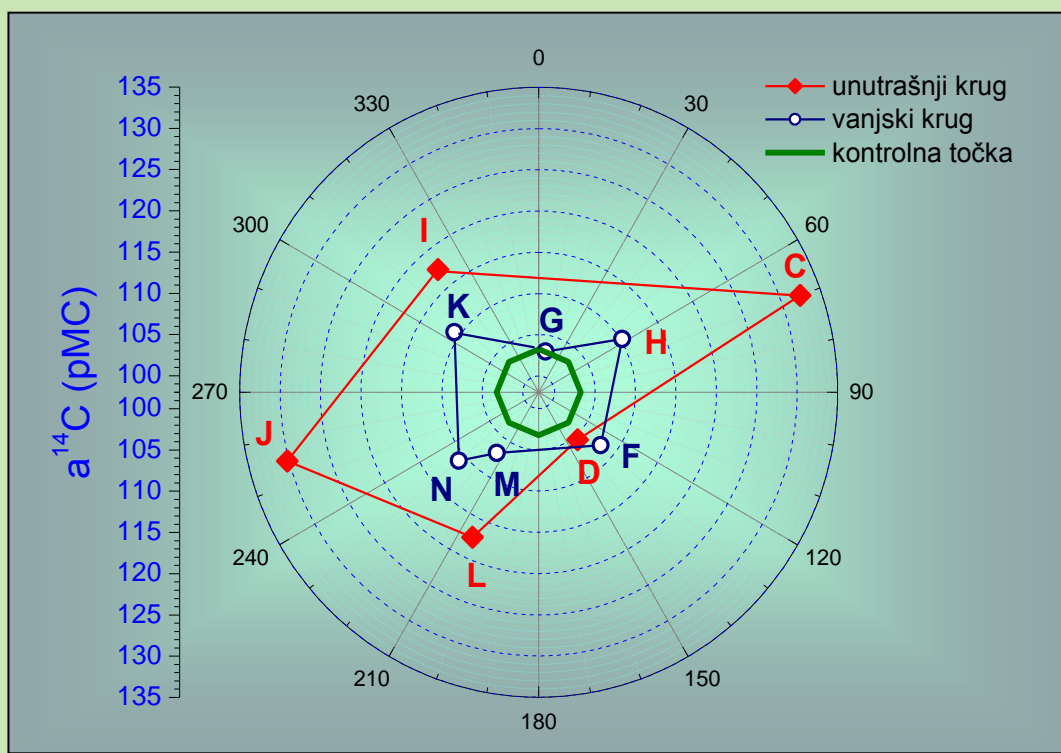
Monitoring ¹⁴C u okolišu Nuklearne elektrane Krško

Lokacije za uzorkovanje u blizini Nuklearne elektrane: A i B uzorci atmosferskog CO₂; C - R biološki uzorci

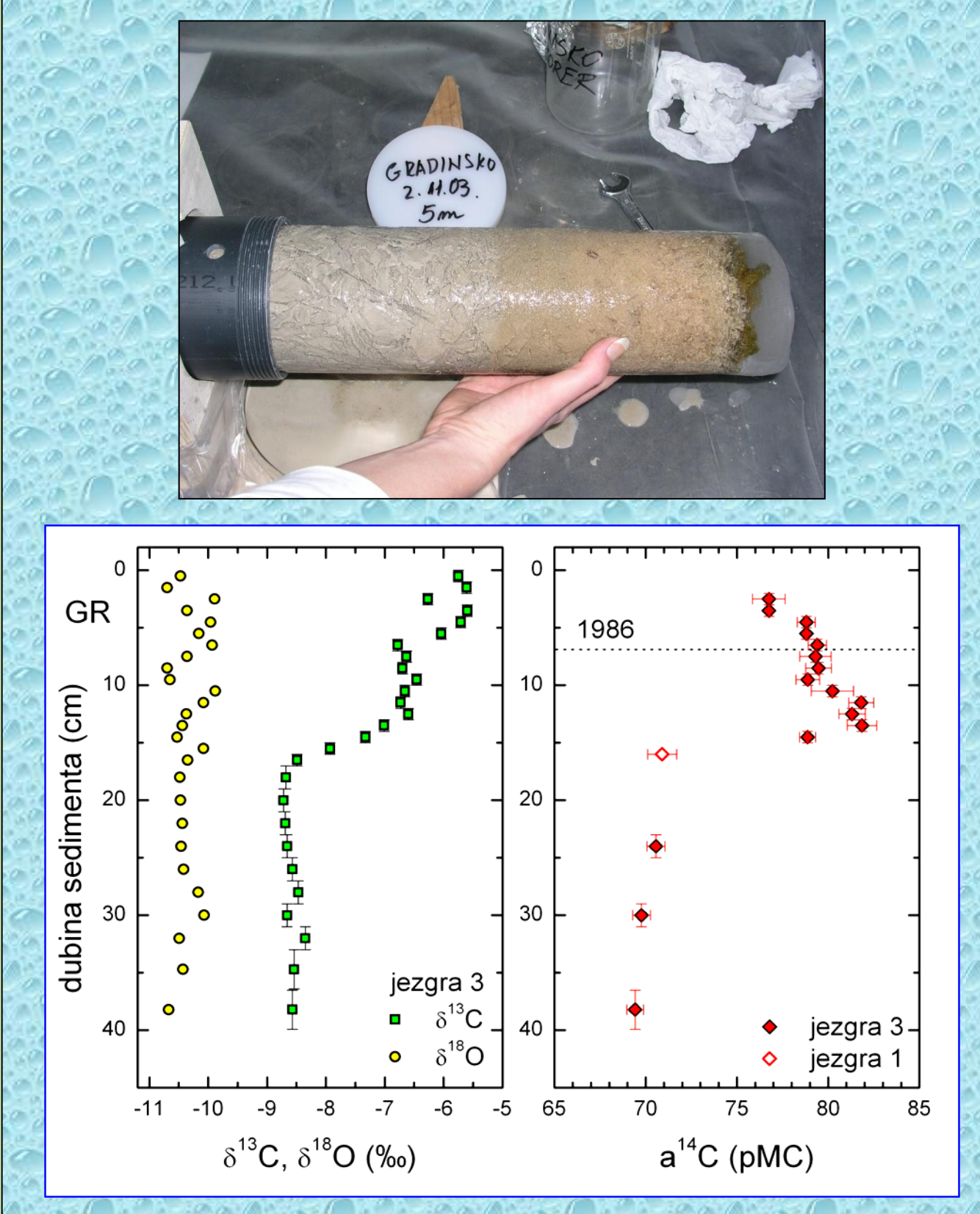

Usporedba koncentracije ¹⁴C aktivnosti u atmosferskom CO₂ na lokacijama A i B, te rezultata dobivenih u Zagrebu (lijeva ordinata) s aktivnošću ispuštenog ¹⁴C iz ventilacije nuklearne (desna ordinata)

Polarni graf aktivnosti ¹⁴C u bilju na lokacijama unutrašnjeg kruga (200-400 m od dimnjaka) i vanjskog kruga (oko 1000 m od nuklearke), uzetih u ljetu nakon remonta (lijevo) i u godini kada nije bilo remonta (desno)

Analiza jezerskog sedimenta

Raspodjela stabilnih izotopa ¹³C i ¹⁸O, te aktivnosti ¹⁴C duž površinskog profila sedimenta Gradinskog jezera na Plitvičkim jezerima. Porast aktivnosti ¹⁴C u gornjem sloju profila odražava globalnu kontaminaciju atmosfere